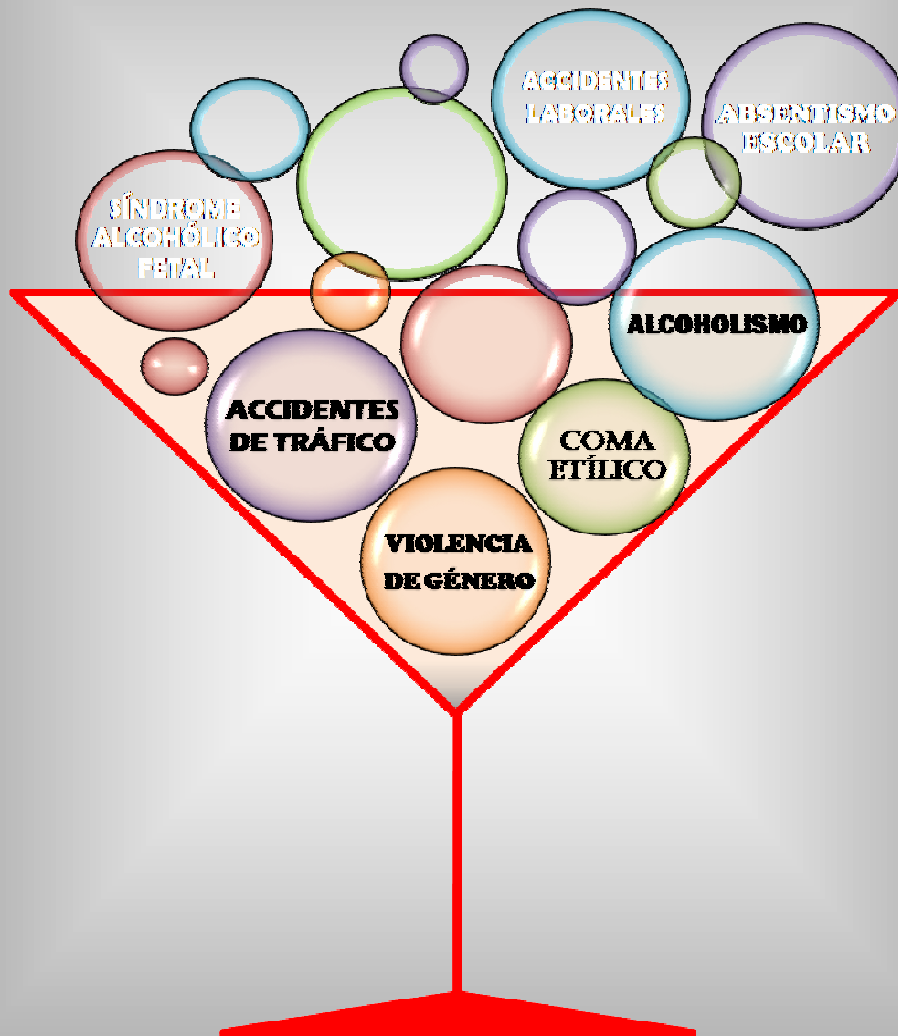

XX Jornada sobre Drogodependències: **ALCOHOL, ¿Hablamos?**

Jueves, 26 de enero de 2012

Aula Magna. Facultad de Medicina.

Avda. Blasco Ibáñez, 15. 46010 - Valencia

www.valencia.es/tutoriasenred

INAUGURACIÓN OFICIAL:

Ilma. Sra. Lourdes Bernal Sanchis

Concejala de Sanidad y Consumo. Ajuntament de València

Ilmo. Sr. D. José Manuel Almerich Silla

*Delegado del Sr. Rector para la Docencia en Centros Asistenciales
Universitat de València. Estudi General*

Ilmo. Sr. D. Ignacio Calderón Balanzategui

Director General de la Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD)

D^a. María Jesús Mateu Aranda

*Jefa de Servicio de Drogodependencias
Dirección General de Ordenación y Asistencia Sanitaria
Consellería de Sanidad. Generalitat Valenciana*

CONFERENCIA INAUGURAL:

“ALCOHOL Y ADOLESCENTES: PASADO, PRESENTE Y FUTURO”

Prof. Dr. D. Javier Elzo Imaz

Catedrático de Sociología de la Universidad de Deusto e Investigador Social

MESA REDONDA:

“EL ALCOHOL, ELEMENTO DISTORSIONADOR DE LAS RELACIONES SOCIALES”

MODERA: Dr. D. Víctor Agulló Calatayud

*Departament de Sociologia i Antropologia Social. Universitat de València.
Unitat d'Investigació Social i Sanitària (UISYS). Universitat de València-CSIC.*

“EFECTOS DEL CONSUMO DE ALCOHOL EN LA MADURACIÓN CEREBRAL DEL ADOLESCENTE”

Dra. D^a. Consuelo Guerri Sirera

*Jefa de Laboratorio de Patología Celular
Centro de Investigación Príncipe Felipe*

“ABORDAJE ACTUAL DE LA PUBLICIDAD DEL ALCOHOL, ¿QUÉ PASA CON LA LEY?”

D. Ricardo Pérez Gerada

*Médico. Plan Municipal de Drogodependencias (PMD)
Ayuntamiento de Valencia*

“DIFERENCIAS DE GÉNERO EN EL CONSUMO DE ALCOHOL”

D^a. Rosa Mª Marín Torrens

*Jefa de Programas y Servicios Sanitarios. Escuela Valenciana de Estudios de Salud
(EVES)
Conselleria de Sanitat. Generalitat Valenciana*

MESA REDONDA:

“¿QUÉ HACEMOS DESDE EL ÁMBITO LOCAL?”

MODERA: Dr. D. Francisco J. Bueno Cañigral

*Jefe de Servicio. Plan Municipal de Drogodependencias (PMD)
Ayuntamiento de Valencia*

Dª Lourdes Alapont Pinar

Psicóloga. UPCCA Mislata

D. José Gisbert Tío

Psicólogo. UPCCA Vila-real

CONFERENCIA CLAUSURA:

“EL DEPORTE COMO ALTERNATIVA AL CONSUMO”

PRESENTACIÓN: Ilma. Sra. Dª Lourdes Bernal Sanchis

Concejala de Sanidad y Consumo. Ajuntament de València

D. Juan Antonio Corbalán

Médico. Presidente de Makeateam

Exjugador de baloncesto del Real Madrid

MESA REDONDA:

“L'ALCOHOL, ELEMENT DISTORSIONADOR DE LES RELACIONS SOCIALS”

MODERA: D. Víctor Agulló Calatayud

*Departament de Sociologia i Antropologia Social. Universitat de València.
Unitat d'Investigació Social i Sanitària (UISYS). Universitat de València-CSIC.*

Bon dia a tots i totes, en primer lloc m'agradaria agrair a tots els assistents que ens acompanyen avui la seua presència en aquestes vintenes Jornades sobre Alcoholisme, organitzades per l'Ajuntament de València, el Pla Municipal de Drogodependències, la Fundació d'Ajuda contra la Drogoaddicció (FAD) i la Universitat de València. També un agraïment molt especial als ponents que participen en aquesta taula redona, vista la seua sòlida i extensa trajectòria investigadora i l'experiència en la temàtica que ens ocupa.

Malgrat tenir tots unes agendes molt atapeïdes, han fet un esforç molt important per compartir els seus coneixements amb tots nosaltres. Volguera també agrair a l'Ajuntament de València i a totes les entitats organitzadores d'aquestes jornades la seua amable invitació per a moderar la taula.

Entrant ja en matèria, el tema que ens ocupa a continuació, «**L'alcohol, element distorsionador de les relacions socials**», resulta de candent actualitat i sobre el qual val la pena parar especial atenció. No debades el consum d'alcohol és un dels principals problemes socials i de salut pública a què s'enfronta la societat actual. Es tracta d'un hàbit, com bé coneixem, que es troba fortament influenciat pel context econòmic, social i cultural, encara que l'opinió pública no concebia el seu consum com una problemàtica de primer ordre, a pesar de ser la droga més consumida i la que més problemes sanitaris, socials, familiars i econòmics genera.

Per tant, en el context sociopolític i històric que ens trobem en l'actualitat, resulta del tot pertinent actualitzar la nostra mirada i els nostres coneixements sobre la qüestió tenint en compte no sols les seues implicacions amb la salut sinó també considerant l'enorme despesa que suposa per a l'erari públic el consum d'alcohol. No oblidem que es tracta de la substància el consum de la qual es troba més estès a escala mundial i, segons l'Organització Mundial de la Salut (2011), s'estima que el 4% de la mortalitat mundial és atribuïble directament a l'alcohol. A més, d'acord amb la mateixa font, és la causa directa d'entre el 20-50% de les cirrosis hepàtiques, epilèpsies i diversos tipus de càncers, entre els quals destaquen els d'esòfag, fetge, boca i orofaringe, mamella, còlon i recte.

Més encara: per damunt de 60 tipus de malalties es troben directament relacionades amb la seua ingesta i afecten directament les relacions socials, atès que es vinculen amb altres greus problemes, com són els accidents de trànsit --principal factor de mortalitat viària en nombrosos països (Skog, 2001; Reynaud *et al.*, 2002)--, conductes antisocials, baix rendiment en el treball i sinistralitat laboral, abusos i ruptures familiars, suïcidis, homicidis i conductes delictives. De la mateixa manera, és un dels factors de risc més importants de minusvalidesa a escala mundial i, de fet, una gran part de les discapacitats atribuïdes a l'alcohol són degudes tant a lesions intencionades com no intencionades (Rehm *et al.*, 2003). Aquestes problemàtiques derivades de l'esmentat consum es mostren de forma prevalent en les classes socials menys afavorides i persisteixen, a més, enormes diferències entre els patrons de consum d'alcohol en funció de variables ètniques, religioses i geogràfiques (Rubio i Megías, 2001) que afecten igualment en gran manera la població immigrant en especial quan pateixen situacions de desocupació, pèrdua de xarxes socials, conflictes familiars i l'estigma de la discriminació social (Morales, 2010).

Convé recordar així mateix que diversos treballs han cridat l'atenció sobre l'escassa representativitat, desenvolupament i difusió internacional dels estudis en relació amb el consum d'alcohol als països en via de desenvolupament (en especial Amèrica central, Sud-amèrica i Àfrica), que suposen el 87% de les càrregues associades a aquesta conducta addictiva (González *et al.*, 2012; Rajendram *et al.*, 2005; Obot, 2005). El nombre de dependents d'alcohol d'un país està directament associat al consum *per capita* d'alcohol d'aqueixa població (Rubio i Megías, 2001). En aquest sentit, Espanya és un dels països on el consum d'alcohol i els seus problemes associats adquireixen una gran importància, no sols per l'alt nivell de producció d'alguns tipus de begudes alcohòliques (tercer país en producció mundial de vi, i el desè en producció de cervesa), sinó també per l'elevada prevalença del seu consum i per l'ampli arrelament social que aquest hàbit té en la comunitat (World Health Organization, 2008; Robledo, 2002), amb una percepció social positiva i fins i tot distingida en alguns casos (de Miguel i de Miguel, 2002). Un altre aspecte preocupant és la seua major presència entre la població desocupada enfront de la població activa i la creixent prevalença del consum entre les dones. En relació amb el policonsum de substàncies psicoactives, val a dir que en el 90% dels casos hi té presència l'alcohol.

Aquesta àmplia varietat de problemàtiques associades al consum d'alcohol el situen com una de les àrees prioritàries d'atenció per part de les polítiques científiques i això implica que siga una àrea de coneixement multidisciplinària abordada per nombroses especialitats, tant de l'àmbit de les ciències socials com de les ciències de la salut, que inclou investigacions bàsiques, estudis epidemiològics, polítiques preventives i de salut pública, assajos clínics i tractament de pacients (Edwards, 2002).

Si ens endinsem en la nostra realitat més pròxima, a la Comunitat Valenciana, el consum d'alcohol ha estat associat tradicionalment a usos cosmètics, medicinals i sobretot euforitzants i psicotròpics que han sigut un ingredient fonamental de la cultura popular i festiva valenciana. Per a una excel·lent recopilació respecte d'això es pot consultar el monogràfic de la revista *Caramella* «Alcohol i cultura popular» (2005).

Nogensmenys, en l'actualitat molt a sovint el seu consum transcendeix l'àmbit estrictament festiu per a convertir-se en una finalitat en si mateixa i val a dir que els joves valencians, any rere any, s'inicien en el seu consum en edats cada vegada més primerenques i comptem en 2011 amb un 65% dels escolars entre 14-18 anys que han consumit alcohol durant el darrer mes, i d'ells, un 32% en forma compulsiva. En l'últim decenni, els joves que ingressen als hospitals per intoxicacions derivades de l'alcohol s'han multiplicat per deu. La freqüència d'episodis de consum intensius d'alcohol (borratxeres), afecta ja més d'una quarta part de la població espanyola entre 15 i 64 anys, en una tendència que augmenta any rere any i, com recordava anteriorment el professor Javier Elzo, fan de la prohibició de la venda d'alcohol a menors de 18 anys la llei més incomplida d'Espanya.

Alguns factors de protecció del consum d'alcohol entre els joves que han sigut identificats serien la participació en activitats esportives, la cohesió de l'estructura familiar o que pares i fills passen temps junts i participen en activitats comunes (Thorlindsson *et al.*, 2007).

En definitiva, és necessari actualitzar la mirada sobre la qüestió i reflexionar entre tots els actors implicats: administracions públiques, famílies, policia, sociòlegs, publicistes, psicòlegs, educadors, docents, congregacions religioses, treballadors socials i mitjans de comunicació així com propietaris de restaurants o pubs per, entre tots, adoptar una visió holística del problema pensant en el llarg termini, de cara a estar més preparats per al futur.

Bibliografia

- De Miguel, A. i De Miguel, I. (2002). *Saber beber, saber vivir. Opiniones de los españoles sobre la ingesta de alcohol y otros usos sociales*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Edwards, G. (2002). *Addiction: evolution of a specialist field*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- González Alcaide G., Castelló Cogollos L., Castellano Gómez M., Agulló Calatayud V, Aleixandre Benavent R., Álvarez FJ. i Valderrama Zurián JC. (2012). "Scientific publications and related research groups on alcohol consumption and related problems worldwide: authorship analysis of papers indexed in Pubmed and Scopus databases". *Alcoholism-Clinical and Experimental Research*.
- Morales C. (2010). *Factores asociados con la disminución, aumento y mantenimiento del consumo de alcohol perjudicial o de riesgo en inmigrantes latinoamericanos residiendo en la Comunitat Valenciana*. Tesis doctoral. Facultat de Psicologia. Departament de Personalitat, Avaluació i Tractament Psicològics. Universitat de València.
- Obot IS. (2005). "Closing the gap: the promise and challenges of addiction journal publishing in Africa". *Addiction*; 100 (9): 1210-1.
- Rajendram R, Lewison G i Preedy VR (2005). Worldwide alcohol-related research and the disease burden. *Alcohol Alcohol*; 41(1):99-106
- Rehm, J., Rehn, N., Room, R., Monteiro, M., Gmel, G., Jernigan, D., et al. (2003). "The global distribution of average volume of alcohol consumption and patterns of drinking". *European Addiction Research*, 9 (4), 147-156
- Reynaud M, Le Breton P, Gilot B, Vervialle F i Falissard B (2002). "Alcohol is the main factor in excess traffic accident fatalities in France". *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*; 26 (12): 1833-1839.
- Robledo, T. (2002). "Políticas institucionales de prevención de los problemas de salud generados por el consumo de bebidas alcohólicas en España y Europa". *Adicciones*, 14 (1), 303-315.
- Rubio Valladolid G i Megías Valenzuela E. (2001). "Epidemiología y etiología de los trastornos por uso de alcohol". En: *Curso de especialización en alcoholismo*. G. Rubio, J. Santo-Domingo (coords). Madrid: Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD).
- Skog OJ. (2001). "Alcohol consumption and mortality rates from traffic accidents, accidental falls, and other accidents in 14 European countries". *Addiction*; 96 (suppl 1):S49-58.
- Tapias P., Portet A., Orriols X., Coderch JJ., Ayats J., Frechina JV., et al. (2005). "Alcohol i Cultura popular". *Caramella*. Massalfassar: Gràfiques del Matarranya.
- Thordlindsson T, Bjarnason T i Sigfusdottir, ID. (2007). "Individual and Community Processes of Social Closure. A study of Adolescent Academic Achievement and Alcohol Use". *Acta sociologica* vol. 50(2): 161-178.
- World Health Organization (2011). *Global status report on alcohol and health*. Geneva: World Health Organization.